

І.В. Олійник

БІОЛОГІЯ

**Зошит
для лабораторних і практичних робіт**

7 клас

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з біології, екології та природознавства
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 58(076.1)
ББК 28.5я72
О-53

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з біології, екології та природознавства Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист № 141/12-Г-1293 від 22.07.2014 р.)

Олійник І.В.

О-53 Біологія. Зошит для лабораторних і практичних робіт : 7 клас / Олійник І.В. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 52 с.

ISBN 978-966-10-2850-9

Пропоноване видання містить лабораторні та практичні роботи, передбачені чинною навчальною програмою Міністерства освіти і науки України з біології для учнів 7 класу. Мета посібника — залучити учнів до активного самостійного навчання та узагальнення вивченого матеріалу.

Для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, учителів біології, студентів вищих педагогічних закладів.

УДК 58(076.1)
ББК 28.5я72

Навчальне видання

Іванна Володимирівна ОЛІЙНИК

БІОЛОГІЯ

Зошит для лабораторних і практичних робіт

7 клас

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Антоніна Павліченко*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Комп'ютерна верстка *Ірини Демків*

Підписано до друку 14.09.2014. Формат 70×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 3,54. Умовн. фарбо-відб. 3,54.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66

office@bohdan-books.com; www.bohdan-books.com

ISBN 9789661028509

9 789661 028509

© Навчальна книга – Богдан, 2015

ІНСТРУКЦІЯ

з безпеки для учнів під час проведення практичних лабораторних робіт у кабінеті (лабораторії) біології загальноосвітнього навчального закладу

I. Загальні положення.

- 1.1.** Учні, які навчаються в кабінеті (лабораторії) біології, повинні дотримуватись правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу, внутрішнього розпорядку закладу, розкладу навчальних занять, установлених норм та режимів праці та відпочинку.
- 1.2.** Учні можуть знаходитися в кабінеті (лабораторії) біології тільки в присутності вчителя або лаборанта; перебування учнів в лаборантській не допускається. До практичних і лабораторних робіт у кабінеті (лабораторії) допускаються учні, які пройшли інструктаж з питань безпеки життєдіяльності.
- 1.3.** Про кожний нещасний випадок, що трапився під час проведення занять з біології, постраждалий учень чи очевидець нещасного випадку повинен терміново повідомити вчителю, який направляє постраждалого до медичного працівника, за необхідності викликає швидку медичну допомогу.
- 1.4.** Про вихід з ладу та несправність обладнання учень має повідомити вчителя; той повинен призупинити роботу учнів і повідомити про це керівництво навчального закладу.

II. Вимоги безпеки перед початком робіт.

- 2.1.** Уважно вислухати інструктаж учителя щодо безпечного проведення лабораторної чи практичної роботи.
- 2.2.** Учні повинні:
  - ознайомитися і чітко засвоїти порядок і правила безпечного проведення практичної чи лабораторної роботи;
  - звільнити робоче місце від предметів, що не потрібні для виконання певної роботи;
  - перевірити наявність посуду, приладів, інструментів та інших предметів, необхідних для виконання завдання;
  - виконувати тільки ту роботу, яка передбачена завданням уроку (заняття) або доручена вчителем.
- 2.3.** Починати виконувати завдання тільки з дозволу вчителя.

III. Вимоги під час проведення робіт.

- 3.1.** Працювати лише на своєму робочому місці.
- 3.2.** Чітко виконувати інструкцію з виконання лабораторної (практичної) роботи. Використовувати інструменти, посуд, прилади та інші матеріали за його призначенням.

- 3.3.** Дотримуватись порядку і чистоти на робочому місці.
- 3.4.** Лабораторне обладнання брати лише з дозволу вчителя, після закінчення роботи повертати його на визначене місце.
- 3.5.** Користуючись скальпелями, ножицями, препарувальними голками, загострені частини цих інструментів спрямовувати тільки на об'єкти, що обробляються. Передавати ці інструменти ручкою від себе.
- 3.6.** Під час роботи з хімічними речовинами:
- кислоти або луги наливати тільки у скляний посуд. Не доливати воду до кислоти, а навпаки;
  - не допускати потрапляння розчинів кислот і лугів на шкіру, очі, одяг. Якщо розчин кислоти або лугу потрапив на шкіру, очі, то їх слід промити великою кількістю проточної води, при потраплянні на одяг — його слід зняти (перевдягнутися).
- 3.7.** Під час роботи з нагрівальними приладами:
- не притулятися до нагрівного приладу, не нахилятися над його полум'ям;
  - сухе пальне нагрівного приладу запалювати сірниками; гасити вогонь нагрівного приладу спеціальним ковпачком.
- 3.8.** Під час виконання робіт, у процесі яких нагрівають рідини:
- закріплювати пробірки з рідиною в затискачах штатива або в тримачах пробірки;
  - отвір пробірки спрямовувати у протилежний бік від себе і тих, хто вас оточує;
  - нагрівати горючі рідини тільки на водяній бані.
- 3.9.** Під час роботи з лабораторним посудом, приладами, що виготовлені зі скла:
- брати лабораторний посуд і покривні скельця обережно за краї, щоб запобігти пораненню пальців (не стискаючи їх пальцями);
  - уламки розбитого посуду чи приладу не збирати незахищеними руками, слід знімати їх щіточкою у призначений для цього совок.
- 3.10.** Під час роботи з мікроскопом працювати слід відповідно до інструкції з його використання.
- 3.11.** Під час роботи з фіксованими натуральними об'єктами:
- для виготовлення зрізів визначеної товщини з тваринних чи рослинних тканин використовувати прилад — мікротом;
  - за умови відсутності мікротомів зрізи робити від руки звичайною бритвою, яку брати правою рукою за рукоятку з поворотом ріжучого краю (леза) на себе;

Лабораторна робота № 8

Тема. Внутрішня будова листка у зв'язку з його функціями

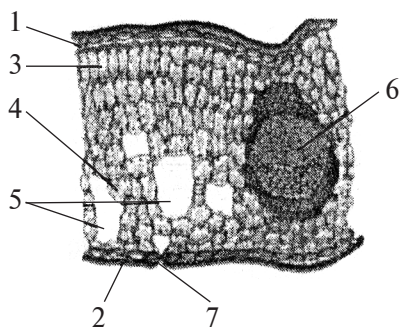
Мета: ознайомитися з мікроскопічною будовою листка; навчитися пояснювати особливості його будови у зв'язку з виконуваними функціями.

Обладнання: мікроскоп, мікропрепарат «Листок камелії», предметне і накривне скло, препарувальний набір, піпетка, фільтрувальний папір, листки рослин (традесканції, пеларгонії), вода, підручник, таблиці.

Хід роботи

1. Виготовте мікропрепарат шкірочки листка запропонованої вам рослини. Для цього надломіть шматочок листка, обережно зніміть з нижнього боку невеликий клаптик прозорої шкірочки (можна скористатися готовими мікропрепаратами).
2. Розгляньте мікропрепарат при збільшенні мікроскопа 56х, знайдіть продихи. Підрахуйте їх кількість в полі зору мікроскопа.
3. Розгляньте будову продиху при збільшенні мікроскопа у 300 разів. Знайдіть продихові клітини і щілину між ними. Розгляньте продихову клітину, знайдіть оболонку, ядро, цитоплазму, хлоропласти.
4. Замалуйте схему будови продиху і позначте його структури.

5. Розгляньте постійний мікропрепарат поперечного зрізу листка. Знайдіть верхню і нижню шкірочки, продих, стовпчасту і губчасту асиміляційні (фотосинтезуючі) тканини, міжклітинники, судинно-волокнисті пучки.

6. Порівняйте мікропрепарат із малюнком і підпишіть усі перелічені структури листка. Асиміляційні тканини зафарбуйте у їх природний колір.

- 1 – _____
- 2 – _____
- 3 – _____
- 4 – _____
- 5 – _____
- 6 – _____
- 7 – _____

7. Заповніть таблицю «Взаємозв'язок будови листка з виконуваними ним функціями».

<i>Частини листка</i>	<i>Будова</i>	<i>Функції</i>
1. Шкірочка		
2. Продири		
3. Стовпчаста тканина		
4. Губчаста тканина		
5. Міжклітинники		
6. Судинно-волокнисті пучки		

Які ознаки рослин дозволили визначити їх приналежність до того чи іншого класу?

---

4. Визначте, до яких родин належать рослини, які ви визначаєте.

- а) _____
б) _____
в) _____
г) _____

Які ознаки рослин дозволили визначити їх приналежність до тієї чи іншої родини?

---

5. Користуючись довідником, складіть паспорт одного виду рослини зі стислою характеристикою за планом:

Назва виду	
Систематичне положення	_____ _____
Батьківщина рослини	_____ _____
Біологічні особливості	_____ _____ _____ _____

Правила догляду	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Наукове і практичне значення	<hr/> <hr/> <hr/>

6. У висновку дайте відповіді на запитання:

- а) Яке практичне значення має вміння розпізнавати види кімнатних рослин?
- б) Чому при встановленні видової назви рослини необхідно використовувати сукупність ознак рослини?
- в) Подумайте! Чи всі види кімнатних рослин придатні для вирощування в певних умовах? Чому?
